پرسی ریفراندۆم وگرتنەوەی ئاوی زێی بچووك ... عەبدولموتەلیب ڕەفعەت سەرحەت

ماوەیەکە باسی ریفراندۆم وئەنجامدانی گشتپرسی لە هەرێمی کوردستان زۆر گەرم بووەو بووەتە مانشێتی زۆربەی رۆژنامەو گۆقارو کەناڵەکانی ڕاگەیاندن لە ناوخۆی کوردستان. وهەندێ جاریش کەناڵە ڕاکەیاندنەکانی عیراق بەڵام بە شێوەیەکی سەرسوڕمان توانجەوە باسی لێوە دەکەن بە هۆی پەرتەوازەیی ناوماڵی کوردی کە هەموو جیهان هەستی پێکردووە. دیارە ئەمە بابەتەکەمان نییە, بەڵام هەوڵ دەدرێت بابەتی ریفراندۆم قەبارەیەکی گەورەی پێبدرێت وهەر شکستێکی حکومەتی هەرێم ئەکرێتە بیانوویەك وئەگەرێندرێتەوە بۆ پرسی ریفراندۆم کە هەرێمی کوردستان بانگەشەی بۆ دەکات. نموونەیەکیش لە سەر ئەم پرسە بابەتی (گرتنەوەی ئاوی رووباری زێی بچووکە لە لایەن ئێران)ەوە. دیارە من دژی ریفراندۆم نیم بەڵکۆ پێم وایە کە مافی حۆچارەنووسین مافێکی ڕەوای هەموو نەتەوەیك وکەمینەیەکە لە هەر پارچەیەك لە جیهاندا. بەڵام بەستنەوەی بابەتی گرتنەوەی ئاو بە ریفراندۆمەوە جگە لە گەورەکردنی پرسی ریفراندۆم, خۆدزینەوەیشە لە واقیع وهەوڵدانە بۆ چەواشەکردنی هاوڵاتیان. چونکە گرتنەوەی ئاو لە لایەن وڵاتانی داروسێەوە بە تایبەتی وڵاتی ئێران پەیوەستە بە سیاسەتی ئاوی ئەو وڵاتەوە, هەروا پەیوەستە بە بووژانەوەی ئابووری وکەرتی کشتوکاڵ و بەدیهێنانی ئاسایشی خۆراك لە وڵاتی ئێران کە گرنگیەکی یەجگار زۆری پێدراوە.

دیارە (42) ڕووبارو جۆگای نێودەوڵەتی بوونیان هەیە لە نێوان هەردوو وڵات و لە ئێرانەوە سەرچاوە دەگرن. تەنها (22)یان ڕووباری سەرەکیین. ئێران چەندین پرۆژەی ئاودێری جۆراوجۆری لەسەریان دروست کردووە کە بووەتە هۆی دابەزینی ئاستی ئاو لەنێو خاکی عیراق و زیانێکی یەجگار زۆری بە ئابوری ئەم وڵاتەی گەیاندووە. دوای ئەوە ئێران هەوڵەکانی چڕتر کردەوەو هەنگاوەکانی خێراتر, توانی (35) ڕووباری (کە هەموویان نێودەوڵەتیین) ببڕێت بە بیانوی بووژانەوەی ئابوری وڵاتەوە. ئەمەش بووە هۆی کەمبوونەوەی بڕی ئاوی هاتوو بۆ خاکی عیراق بە ڕێژەی زیاتر لە 60% کە دواتر بووە هۆی لەدەستدانی ڕووبەرێکی زۆر لە زەوی کشتوکاڵی لەنێو خاکی عیراق وبە تایبەتی هەرێمی کوردستان.

ئێران لە حەقدە ساڵی ڕابردوودا چەند پلانێکی کشتوکاڵی توکمەی بەرێکرد. ولە هەموو پلانەکانی گرنگیەگی تایبەت درابووە سەرچاوەکانی ئاو وبە تایبەتی رووبارە نێودەوڵەتیەکان وهاوبەشەکانی لە گەڵ عیراقدا. وتا ڕادەیەکی زۆر سەرکەوتووبوو لە پلانەکانی بە هۆی لاوازی وپەرتەوازەیی عیراقەوە. یەکێك لە خاڵە سەرەکییەکانی پلانی ئێران، کەمکردنەوەی ڕێژەی ئاوی بەکارهاتوو لە کشتوکاڵدا لە 92% بە 87% وەك هەنگاوێکی سەرەکی، ئەوەش لە ڕێگەی بەکارهێنانی سیستمی نوێی ئاودێرییەوە کە بڕی ئاوی ونبوو کەم دەکاتەوە. هەروەها هەوڵی زیادکردنی زەوییە کشتوکاڵییە ئاوییەکان دەدات بە بڕی (1,76) ملیۆن هیکتار لە چەند ساڵی ئایندەدا. بۆ ئەو مەبەستە ئێران دەستی بردووە بۆ رووبارە نێودەوڵەتی وهاوبەشەکانی لە گەڵ عیراق. ویەکێك لەو ڕووبارانە رووباری زێی بچووکە کە تایبەتمەندیەکی دیاری کراوی هەیە بۆ هەردوو وڵات. بۆ عیراق بە هۆی ئەوەی کە سەرچاوەی ئاوی سەرەکییە بۆ زۆربەی ناوچە سنووریەکانی ئەو ئاوەزێڕە وشادەماری سەرەکییە بۆ بەنداوی دوکان کە ئاو بۆ پاریزگای کەرکوك وهەندێك لە ناوچەکانی ناوەراستی عیراق دابین دەکات, ئەمەو جگە لەوەی کە گرنگیەکی زۆری هەیە بۆ دابینکردنی وزەی کارەبا. وڵاتی ئێرانیش دوو ئامانجی سەرەکی هەیە لەم ڕووبارە کە یەکەمیان بەکارهێنانیەتی بۆ ئاودێری وگۆرینی ڕەگەزی زەوییە دەیمەکانی ناوچەی سەردەشت بۆ زەوی کشتوکاڵی بەراو. ودووهەمیان گواستنەوەی بەشێك لە ئاوی ئەم رووبارەیە بۆ دەریاچەی (ئورومیە) لە ڕێگەی تونێڵێکی ئاوی گەورەوە بە مەبەستی بووژانەوەی ئەو دەریاچەیە کە ماوەیەکی زۆرە تووشی گرفت بووەو ئاستی ئاو تیێدا بە ڕێژەیەکی یەجگار زۆر دابەزیووەو گرفتی ژینگەیی گەورەی درووستکردووە وکاریگەری دیاری بووە لە سەر گەشتوگوزار لە ئێران. بۆیە ئێران ئێستا لە هەموو کاتێك زیاتر پێویستی بەو رووبارەیەو وپەرتەوازەیی نێوخۆی عیراق وشەڕی داعش هەلێکی باش بوو بۆ ئێران بۆ ئەوەی بە هێوری پرۆژە ئاوییەکانی ئەنجام بدات.

لەمەدا بۆمان دەردەکەوێت کە گرتنەوەی ئاوی رووباری زێی بچووك هیچ پەیوەندیەکی بە پرسی ریفراندۆمەوە نییە بەڵکۆ پرۆژە ئاوییەکانی وڵاتی ئێران هەندێکی زۆری تەواو بووەو هەندێکیشی لە تەواوبووندایە. هەروەها هەموو کەسێك ئەزانێت کە ئێران چ رۆڵێکی گەورەی هەیە لە کوردستاندا وسیاسەتەکانی ئێران زۆر لەوە گەورەترن کە بە گرتنەوەی ئاوی رووبارێك فشار درووستبکاتە سەر هەرێمێکی بچووك وپەرتەوازەو خۆخۆر. ئێران ئاگای لە هەموو قوشبنێکی عیراق وئەم هەرێمە هەیە تەنانەت کە وەکو باسدەکرێت کاریگەری لە سەر

ئەنجامی هەڵبژاردنەکانیش هەیە, جا چ پێویست ئەکات ئاوی رووبارێك بگرێتەوە؟!. بەڵگەیەکی تریش لە سەر ئەوەی کە ئەم پرسە پەیوەندی بە ریفراندۆمەوە نییە, ئەوەیە کە ئێران هەر لەم ماوەیەدا چەند پرۆژەیەکی تری لە سەر رووبارەکانی سیروان وقۆرەتوو وئەڵوەند تەواو بووەو دەستی کردووە بە گرتنەوەی ئاوی ئەو رووبارانە. بۆیە پێویستە ئەم بابەتە بە جددی وەربگیرێت وهەوڵ بدرێت بە زووترین کات دەرگای گفتوگۆ لە گەڵ ئێران بکرێتەوە لە رێی حکومەتی ناوەندەوە. وفشاری نێودەوڵەتی لە سەر ئێران درووستبکرێت بۆ ئەوەی پابەند بێت بە یاسا نێودەوڵەتیەکانی تایبەت بە رووبار وسەرچاوەکانی ئاو, یا بەلانی کەمەوە پابەند بکرێت بە ئیمزا کردنی پەیماننامەی نوێ وماڤی عیراق وهەرێمی کوردستان لە سەرچاوەکانی ئاودا نەفەوتێت.